

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 augusztus Esszé

Parászka Boróka: A Horthy-brand

A Horthy-kultusz, már ha kultusz, nem új jelenség: több hullámban erősödik, néha kicsit fakul, ciklikusan visszatér a nevéhez kötődő korszak, politikai-kulturális hagyaték, vagy csak egyszerűen a közéleti brand (úgy sejtem, ez a legutóbbi funkciója a legkelendőbb, leginkább hasznosított). Az utóbbi hónapok eseményei: a szobor- és emléktábla-avatások, a Nyirő-újrateremtés azt a benyomást keltik, hogy valami árukapcsolás folyik most, tudatosabban, tervszerűen, talán kissé felújítva („tuningolva”) tér vissza a Kormányzó-éra. Hogy van-e ilyen központi akarat, s ha igen, kié, és mi a mögötte lévő elképzelés, indok, cél, nehéz tetten érni.

Nem csak azért, mert a mai (és majdnem a mindenkori) magyar politikai gyakorlatnak megfelelően sajátos kódrendszer működik. Hanem azért is, mert a Horthy-hagyaték is rendkívül szerteágazó. Mi a vállalt, mi a titkolt és mi a félig bevallott? Ez mind-mind hozzátartozik a kultuszépítés kérdéséhez.

Erdélyben a magyarországihoz képest is „fokozott a helyzet” Horthy-fronton. Itt a Horthy-érát a mindenkori román hatalom radikálisan elutasítja, az arra való hivatkozásra, a nosztalgia, az egyetértés bármilyen jelére azonnal érzékenyen reagál. Az álláspont rendszerektől függetlenül egyértelmű, általánosító. Ezért a mindenkori román hatalommal való szembefordulás szinte azonnal, automatikusan „horthyzmusnak” minősül, függetlenül annak tartalmától, jellegétől. És nyilván ennek velejárója az, hogy a magyar közösség zömében ez dacot, kontrollálatlan szimpátiát kelt, a nacionalizmusok dinamikájának megfelelően. Ha Horthyt a románok utálják, akkor mindaz, amit ő képvisel, csak jó lehet: körülbelül így működik a naiv vagy tudni nem akaró logika. Horthy lesz a tiltott és éppen ezért kívánatos gyümölcs.

Az Erdélyt romantikus módon „visszaszerző” hős napra pontosan egy időben támadt fel az itteni közéletben az azóta rendkívüli karriert befutott autonómiaelméletekkel. (Ezért olyan ellentmondásos a függetlenségről való beszéd. Mindenki autonómiát mond, de nagyon sokan értenek rajta máshova tartozást, el-, visszacsatolást. Pontosan értik és érzik ezt a románok.) A kilencvenes évek legelején, amikor az RMDSZ akkori radikálisai bedobták a köztudatba az etnikai önállósodás célját, akkor jelent meg az első Horthyra mint követendő példára való hivatkozás is. Borbély Imre, a Szövetség vezető politikusa a „nemzetet összetartó” etalonként állította társai elé a politikai hagyatékot. Horthy felbukkanása visszafogott vitát váltott ki az RMDSZ-en belül, de a visszatérés azóta egyértelmű és semmissé nem tehető.

A Horthy-korszak az elveszett, az egykor volt iránti nosztalgiával bármikor előhívható, megerősíthető. A korok és az idők összecsúsznak, és mind „horthystává” válnak: ez a magyar közösség és a román közélet felelőssége is. Évtizedek óta „gondot jelent” (sokszorosan idézőjelbe téve), hogy a monarchia idejéből származó középületek homlokzatán még ott vannak az egykori felségjelek. Ezeket a rendszerváltás előtt is, után is gondosan eltakarta a működtető. A magyar „ellenállás” része azonban az, hogy a címereket, a feliratokat láthatóvá tegyék: levakarják az utólag több rétegben felhordott vakolatot, festéket, elmozdítják az oda állított

takaró tárgyakat, eltüntessék az álcázási céllal telepített növényzetet. Legutóbb Csíkszeredában lett ebből botrány, a Márton Áron Gimnázium homlokzatán bukkantak fel a monarchia korabeli felségjelek. Az országos sajtó azonnal felkapta a helyreállítási munkálatok eredményét, a magyar ellenállás kézzel fogható bizonyítékát, és számon kérte a helyieken a Horthyval szembeni lojalitást. Az ügyben nyilatkozó politikusok (szándékosan vagy oda nem figyelésből?) nem tisztázták: sem a jelképnek, sem a jelkép helyreállításának nincs köze Horthyhoz, és ha a román hatóságok ezt így közelítik meg, akkor maguk sodorják bele a magyar közösséget egy olyan csapdahelyzetbe, amelyből majd valószínűleg nem tud és nem is akar kikeveredni.

A szocreál érában arculatát veszített székelyföldi kisváros egyik (majdnem az egyetlen) középülete a Márton Áron Gimnázium. Ha az a Horthy-korszak jelképe (mint ahogyan a románok mondják), akkor olyan időt illet a tisztelet, amely minden későbbi rendszerrel ellentétben valóban képes volt értékteremtésre, teljesítményre, s amely még ma is működőképes. Valahogy így áll össze ez a furcsa, felemás történet. Horthy pedig úgy kerül ki (a románoknak köszönhetően) győztesen, hogy tényszerűen semmi köze nincs a vitatott beavatkozáshoz.

Az elmúlt két évtizedben a Horthy-kép alakulása jól kiszámítható, követhető dinamika szerint haladt a legszélesebb értelemben vett nemzeti konszenzus (pontosabban annak feltételeiről, mikéntjéről alkotott elképzelések) irányából a vállalt nemzeti konfrontáció, a románellenes magyar nacionalizmus, a (korábban titkolt, ma már egyre nyíltabb) antiszemitizmus felé. Ezzel is magyarázható, hogy miért vált a magyar politikai diskurzusban gyakran elfogadott (és ritkábban értelmezett) „nemzetegyesítés” a vállalt etnikai, diplomáciai konfliktusok szinonimájává, magyarázó elvévé, legitimitási forrásává. Nemzetet csak más nemzetekkel szembefordulva lehet egyesíteni: ez most az érvényesnek tartott képlet.

Ma a köztudatban Horthy az „aranykorszak”, a „visszatért Erdély” hőse. Az aktív erdélyi magyar politikusok példaképe. Idén májusban (tehát a Nyirő-újrateremtés idején) keletkezett ez a blogbejegyzés az örökéletű kormányzóról: „A visszacsatolt országrészben, amikor megjelent, minden ember egy szív és egy akarat lett. Egy ilyen kormányzóra lenne szükségünk, aki a népet összefogja, egy nagy célt tűzne elénk, ami népünk boldogulását és jövőjét szolgálná. De sajnos, nem született ilyen kormányzó. Mindazok, akiket a forgandó szerencse a hírnév magasára repített 1989-ben, már leszerepeltek. Csalódást okoztak állhatatlanságukkal, mert a célt feladták, és önös érdekeik csapdájába estek. A népet pedig, mely a szétdarabolt ország újraforgasztását a magyar szent korona új ragyogásában szeretné látni, sajnos még jobban megosztják. Ha csak a 20. századot nézzük, akkor keserű váddal illetjük a magyar baloldalt és a párizsi békediktátum urait. Ha a második világháborút követő időt tekintjük, akkor ismét találunk bűnbakot bőven, akik a párizsi tanácskozásra írásban kérték a Romániához csatolást. Ha 1989-et nézzük, azóta az egységes érdekvédelmi szervezetünk, az RMDSZ magas tisztségviselői közül is kiemelkedő Tőkés László, akit az egység emberének hittünk, kivált és csalódtunk benne, mert a megosztás embere lett. De ott van Szász Jenő is, aki a neki felajánlott képviselői állás helyett szenátorit követelt, és mert nem kapta meg, így hát különutas politikába kezdett, és még rosszabb állapotba sodorta az erdélyi magyarságot. És az anyanemzet mindenkori vezetői is tanulhatnak vitéz nagybányai Horthy Miklóstól, aki nem a megosztás, hanem a nemzetegyesítés híve maradt. Ha a fentiek közül bármelyik is az egység dalnoka lenne, akkor tegye félre keserveit, mellőzöttségét, netán bosszúját, hogy ebben a lehetetlen helyzetben szolgálja az erdélyi magyarság egységét és javát.”

A netnapló sok mindenről árulkodik: Horthy széles körű, feltétel, kétely és kritika nélküli elfogadottságáról és arról a politikai versenyről is, amit az elvárások, a mindenképp fölé rendelt nemzeti egység-képzés szül. Az úgynevezett „nemzeti” politika az egység nevében válik megosztottá, meghasonlottá. Horthy szellemével és szelleméért küzdenek az erdélyi magyar

politikusok nemcsak a románokkal, hanem egymással és a magyarországiakkal is.

2011-ben a Tőkés László mögött álló nagyváradi Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács szervezett ünnepséget a Horthy-bevonulás 71. évfordulójára (kerek évforduló!). Megjelentek a Történelmi Vitézi Rend helyi tagjai, köszöntőt mondott Csúry István református püspök, Wass Albert-felolvasás is a műsor része, majd Tőkés László Brüsszelből küldött EU-konform üzenetet a Horthy-ünnepre, igazolásként, magyarázatként és útmutatóként arra vonatkozóan, hol a helye a Horthy-hagyatéknak az európai politikában. „Horthy Miklós kormányzó 1940. szeptember 6-i, váradi bevonulásának a felidézésével a jelenben is érvényes status quo megkérdőjelezése nem lehet célunk és feladatunk. Ez viszont semmiképpen sem jelentheti az erdélyi magyar nemzeti közösségünk alapvető emberi és közösségi jogairól, illetve autonómiájáról való önkéntes lemondást, valamint a történelmi és politikai igazságtétel iránti jogos igényünk föladását. Az elcsatolt területek fejében erdélyi magyarságunk számára teljes körű közösségi jogokat követelünk” – szöveg a láthatólag jól átgondolt, taktikailag felépített Tőkés-üzenet.

Hogyan lehet életben tartani a magyar nacionalizmust, a revizionizmust olyan (uniós, európai) keretek között, amelyek között ezeknek természetüknél fogva helye nincs? Hogyan korszerűsíthető a korszerűtlenség? Ez itt a Horthy-alapú nemzeti politika egyre sürgetőbb dilemmája. A Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalomnak, a Jobbiknak, a Magyar, illetve a Székely Gárdának, a szélsőjobbnak már van erre egy (Tőkés, a Fideszt is) kizáró válasza. Ezek a szervezetek évek óta dolgoznak a Horthy- (vagy annak nevezett) nosztalgia kiépítésén. Rendezvények, akciók sora árulkodik erről. Horthy ezen a szélsőjobbos mérlegen már egy serpenyőbe kerül a nyilasmozgalommal, ugyanazt a célt szolgálja, ugyanannak a politikai akarathoz a szimbóluma. Hogyan történik ez a folyamat? Szemléltesse ezt egy újabb, a hetekben született blogbejegyzés – **Nyílt levél Nyirő Józsefhez** –, amelynek a szerzője (a netes forrás szerint) Stoffán György:

„Ha ott van épp a mennyei kávéházban Márton Áron, Boros Fortunát vagy Teleki Pál Gróf, akiről máig hazudják, hogy öngyilkos lett, **beszéljék meg Kegyelmetek, milyenné lett Magyarország, s milyenné lett Székely Udvarhely polgármestere.**

S ha tudnak odafentről, hát segítsenek nekünk, mert Kegyelmeddel együtt lassan-lassan az egész nemzetet kitiltják a Kárpátok gyűrűjéből, s lesznek olyan »magyarok«, akik ennek örvendezni fognak, mert hát a magyar »fasiszta, antiszemita, nacionalista és gyűlölködő«, és még a sírhantja is zavarja a szabadosság és a beteges hajlamok elvarátait. Tény persze, hogy a kommunista és liberális söpredéken kívül van egy másik söpredékünk is e csonkává vált hazában... s ez a söpredék is az Ön nevével harcol amolyan igazi gyűlölködő és nyilas hangvételben, zsidózva, de éppen olyan keresztényellenesen, mint az előbbi kettő. Ők azok, akik Önt, Horthy Miklóst, Zdraveczt vagy Márton püspököt is lejáratják, hiszen írásaikban és beszédeikben a saját pallérozatlan és primitív stílusában emlegetik Kegyelmeteket, és mint a részeg prolik ordítazzák, skandálják azokat a jelszavakat, amelyek már a maguk idejében is szalonképtelenek voltak. Ezek nem látják, nem akarják látni, hogy ők is a haza és a nemzet ugyanolyan ellenségei, mert nincs diplomáciai felkészültségük, sem tudásuk s erre igényük sincsen. Nekik a csak a gyűlöletre épített politikai előmenetel számít. Ők a legjobb partnerei a kommunista és liberális hazaárulóknak. (...) **A politika – mint ma Kegyelmeddel kapcsolatban is – csak ok lehet a MEGOSZTÓ Hazugok, a Hazaárulók, Megszállók kezében.** Megszálló főhatalmak... – igen, Nyirő Nagyuram! Még mindig ott vannak, s hígítják a még megmaradt székelységet, magyarságot, s felvásárolják a gyenge, magyarnak alkalmatlan árnyékszékelyeket, árnyékmagyarokat.”

Sok szempontból lehet elemezni a hosszan idézett szöveg stílusát, logikáját, logikátlanságát, azt, ahogyan csatarendbe állítja Horthyt Márton Áronnal és Nyirő Józseffel. Tény, hogy nagyon

sok hasonló hangulatú, jellegű írást hordoz a net. Nagyon határozottan kirajzolódik belőlük a korszellem. Mindezekkel, a mostani korhangulattal kapcsolatban azonban nem az a legfontosabb kérdés, hogy „ki volt valójában” Horthy Miklós, hanem az, hogy milyen jelentéstartománnyal bír, amit/akit Horthynak nevez a mai magyar köztudat. Hogyan válik a Horthy-nosztalgia nyilas propagandává? Mi minden fér a Horthy-képbe? Kik vesznek részt és miért a Horthy-versenyben? Hosszan lehet sorolni a neveket. A lényeg azonban, hogy ennek a tétje, eszköze, célja nem feltétlenül a restauráció, hanem az imagináció. A zavaros és félelmetes nemzeti képzelgések elegye. Horthy az ürügy, fantom, történelmi (rém)alak. Brand, amivel mindent, mindenkit el lehet adni, csak jól kell tudni piacolni vele.

[Tetszik](#)

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Parászka Boróka: Magyarságország** Kis, görgős bőröndjét maga mögött húzva ballagott a bukott miniszter...
2. **Parászka Boróka: Kérem vissza a Trianonomat!** Sokszor gondolkodom azon, hogy vajon milyen világba csöppennek azok...
3. **Parászka Boróka: Posztmédia Magyarországon** Kerettörténet: A hetekben véletlenül kapcsoltam a Duna Televízióra, amikor valami...
4. **Parászka Boróka: Lefölözési verseny** Januárban mutatkozott meg igazán, hogyan fog lezajlani Erdély elsivatagosodása. A...
5. **Parászka Boróka: Egy másik ház** Parászka Boróka Egy másik ház Egy másik ilyen ház, ami...

Cimkék: [Parászka Boróka](#)